

Beknorte versie

Een selectie uit het rapport:
Monitor Sportakkoord 'Sport verenigt Nederland' - De zes
pijlers gepeild. Voortgangsrapportage juni 2021

Marieke Reitsma

Ad Hoogendam

Peter Nafzger

Ine Pulles

Hugo van der Poel

Beknopte versie

Dit document bevat de beknopte versie van de rapportage '[Monitor Sportakkoord 'Sport verenigt Nederland' - De zes pijlers gepeild. Voortgangsrapportage juni 2021](#)'. De beknopte versie is geschikt voor wie geïnteresseerd is in de voortgang van het sportakkoord, en hiervan op beknopte wijze kennis wil nemen. Dit is geen zelfstandige rapportage, maar een selectie uit de totale rapportage, ter bevordering van de leesbaarheid en het gebruiksgemak.

Het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS), NOC*NSF en Vereniging Sport en Gemeenten (VSG) hebben op 29 juni 2018 het Nationaal Sportakkoord ondertekend. De ambitie uit het akkoord is dat iedereen in Nederland nu en in de toekomst zonder belemmeringen in een veilige en gezonde omgeving plezier in sport en bewegen kan hebben.¹ Een consortium van beleidspartners en kennispartijen voert de monitoring van het sportakkoord uit. Deze rapportage is de vijfde voortgangsrapportage. Zie voor een overzicht van alle voortgangsrapportages de [webpagina Monitoring Nationaal Sportakkoord](#).

In deze rapportage staan de zes inhoudelijke pijlers van het Nationaal Sportakkoord centraal: inclusief sporten en bewegen, duurzame sportinfrastructuur, vitale sport- en beweegaanbieders, positieve sportcultuur, van jongs af aan vaardig in bewegen en topsport die inspireert. Per pijler wordt een beeld gegeven van de voortgang op de geformuleerde ambitie, doelen en maatregelen. De basis hiervoor is een combinatie van de bevindingen uit de gevolgde indicatoren zoals vastgesteld in het monitorplan en opbrengsten uit oogstsessies, die voor deze voortgangsrapportages voor het eerst zijn georganiseerd. Om een beeld te krijgen van de voortgang van de pijlers heeft het Mulier Instituut in april 2021 'oogstsessies' per pijler georganiseerd. Daarin is met een groep deskundigen een inventarisatie gemaakt van de belangrijkste veranderingen en ontwikkelingen binnen elke pijler.

De beknopte versie start met de inspanningen en ontwikkelingen wat betreft de ondersteuning vanuit de lokale lijn, sportlijn en nationale lijn (hoofdstuk 2). Daarna worden achtereenvolgens de belangrijkste opbrengsten en bevindingen per pijler van het sportakkoord besproken (hoofdstuk 3 t/m 8). Het stuk wordt afgesloten met een aantal bevindingen uit de slotbeschouwing (hoofdstuk 9).

Ondersteuning vanuit lokale lijn, sportlijn en nationale lijn

Lokale lijn

In november 2020 hadden vrijwel alle Nederlandse gemeenten (347) een lokaal of regionaal sportakkoord gesloten. Met behulp van uitvoeringsbudgetten wordt nu uitvoering gegeven aan de lokale akkoorden. VSG is trekker van de lokale lijn en werkt hierin samen met de andere partners van het sportakkoord. Enkele nieuwe opbrengsten en ontwikkelingen in de periode oktober 2020-maart 2021:

- Er worden doorlopend bijeenkomsten georganiseerd, onder meer een kennisdag en regionale bijeenkomsten voor buurtsportcoaches, intervisiebijeenkomsten voor regiegroepen van de lokale sportakkoorden en voor beleidsmedewerkers sport.
- Er is een training ontwikkeld over de rol van buurtsportcoaches bij het lokale sportakkoord en er is een monitorinstrument kop-/regiegroepen sportakkoord ontwikkeld (door VSG en Kenniscentrum Sport & Beweging).

¹ VWS, VSG, VNG & NOC*NSF (2018). [Nationaal sportakkoord 2018-2022. Sport verenigt Nederland](#). Den Haag: Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS).

- Sinds de start van de lokale sportakkoorden in mei 2019 heeft de helpdesk van VSG circa 8.000 vragen gehad, voornamelijk van gemeenten. In de afgelopen periode gingen nieuwe vragen met name over de uitvoering van een lokaal sportakkoord, het aanjagen van een sportakkoord, communicatie over een sportakkoord of over een lokaal preventieakkoord.

Sportlijn

De gezamenlijke sport (NOC*NSF, sportbonden en NL Actief) draagt bij aan de lokale en landelijke samenwerking bij de ondersteuning van clubs en vrijwilligers. Enkele nieuwe opbrengsten en ontwikkelingen in de periode oktober 2020-maart 2021:

- Adviseurs lokale sport hebben als doel de positie van sport in lokale akkoorden te verstevigen en de uitvoering daarvan te waarborgen door verenigingen en gemeentes hierin zo goed mogelijk te ondersteunen. Het is de bedoeling dat zij tot en met 2022 betrokken blijven bij dit proces.
- De 76 adviseurs lokale sport zijn in dienst bij NOC*NSF (5), NL Actief (2), een sportbond (33) of een lokale of regionale sportserviceorganisatie (38). Zij vervullen de rol van adviseur lokale sport vanuit de gezamenlijke sportpartijen.
- Via het sportakkoord zijn in de periode tussen 1 september 2019 (start beschikbaarheid diensten) en peildatum 31 maart 2021 in totaal 2.933 diensten aangevraagd. De meest aangevraagde diensten zijn verduurzamingstrajecten voor verenigingen (1.420). Verdeeld over de overige thema's zijn diensten aangevraagd met als doel inspireren (bijvoorbeeld een inspiratiesessie of workshop), opleiden (zoals een trainerscursus) of ontwikkelen (zoals procesbegeleiding). Daarnaast zijn 236 stimuleringsbudgetten inclusief sport en bewegen aangevraagd, waarmee verenigingen inclusief sportaanbod kunnen ontwikkelen.
- Het gemiddelde aantal aangevraagde diensten per maand stijgt. In de eerste dertien maanden (periode september 2019 tot en met september 2020) waren 1.425 diensten aangevraagd. In de periode oktober 2020 tot en met maart 2021 zijn 1.508 diensten aangevraagd.
- De in 2020 herziene dienstenlijst en ontwikkelde kwaliteitskaders worden voortgezet in 2021. In 2021 wordt meer ingezet op het afnemen van intakes voorafgaand aan het aanbieden van een dienst, om de behoeften van clubs zo goed mogelijk op te halen.
- NOC*NSF ervaart meer aanbod van en vraag naar online/digitale diensten, ongetwijfeld samenhangend met de coronamaatregelen. De interesse verschuift van (eenmalige) inspiratiesessies naar (langere) vervolgtrajecten.
- Bij de supportdesk van NOC*NSF zijn in de periode 1 juli 2019-1 april 2021 in totaal 465 vragen over het sportakkoord binnengekomen. De meest voorkomende thema's van de vragen zijn het afnemen van services, interesse in of meedenken over het sportakkoord en het koppelen van een adviseur lokale sport.
- NOC*NSF geeft aan dat het aantal vragen bij de supportdesk over het sportakkoord vanaf maart 2020 minder is geworden. Tegelijkertijd zijn vanaf die periode veel vragen rond het coronavirus binnengekomen. Het projectteam ervaart dat clubs en andere partijen in het sportlandschap de supportdesk als centraal punt weten te vinden, juist ook voor vragen over de coronamaatregelen.

Nationale lijn

De nationale lijn richt zich op kennisdeling, borging en validatie binnen de thema's van het sportakkoord. Het doel hiervan is om vraagstukken te beantwoorden en gedragsverandering teweeg te brengen. Het ministerie van VWS is trekker van de nationale implementatielij. Vanuit de nationale lijn worden verschillende typen (ondersteunende) activiteiten uitgevoerd:

- Er wordt gewerkt aan projecten die op landelijk niveau efficiënter te organiseren zijn. Hiertoe heeft het ministerie van VWS projectsubsidies toegekend die zich richten op de pijlers van het sportakkoord. Deze komen in het rapport waar mogelijk terug in het hoofdstuk over de pijler waar het project aan bijdraagt.

- Er worden innovatieprojecten uitgevoerd, door het uitzetten van challenges via Sportinnovator. In de periode januari 2019 tot en met 31 maart 2021 zijn in totaal negen challenges uitgezet, waarvan drie nieuwe sinds november 2020: 'Inclusieve(re) E-sports', 'Beter bewegen in het basisonderwijs' en 'Monitoring sportief gebruik buitenruimte'. Deze drie challenges hebben begin 2021 winnaars opgeleverd, die inmiddels zijn gestart met de uitvoeringsfase.
- Het vraagstuk menselijk kapitaal in de sport heeft geleid tot de ontwikkeling van de Human Capital Agenda, die voor de zomer van 2021 met de Tweede Kamer wordt gedeeld. De agenda gaat over welke vraagstukken leven binnen de sportsector, welke rol het menselijk kapitaal hierbij speelt en welke acties nodig zijn. Verschillende onderzoeken (Arbeidsmarktmonitor Sport en bewegen 2020, Toekomstverkenning arbeidsmarkt sport en bewegen) en bijeenkomsten met stakeholders hebben input opgeleverd voor de agenda.
- Vanuit het onderzoek organisatie en financiering van de sport heeft NLsportraad in juli 2020 de discussienota 'Het speelveld van de sport' met beleidsscenario's voor de sport gepubliceerd. Daarop heeft NLsportraad op 19 november 2020 het advies met voorkeursscenario 'De opstelling op het speelveld' aangeboden aan de minister van Sport en de Alliantiepartners. In april 2021 is het 'Wettelijk en financieel addendum bij het advies 'De opstelling op het speelveld' gepubliceerd. Hiermee is het adviestraject afgerond. Het advies wordt door de bestuurlijke alliantie van het sportakkoord meegenomen in de beleidsontwikkeling.

Inclusief sporten en bewegen

De ambitie van het thema inclusief sporten en bewegen is dat iedere Nederlander een leven lang plezier beleeft aan sporten en bewegen in een inclusieve sport- en beweegomgeving. De belangrijkste ontwikkelingen in deze pijler zijn:

- Meer beleidsaandacht voor het thema inclusie. Als gevolg van de inspanningen binnen het deelakkoord en versterkt door (coronagerelateerde) maatschappelijke aandacht voor inclusie en de urgentie van het tegengaan van sociale ongelijkheid, is op zowel landelijk als gemeentelijk niveau meer beleidsaandacht voor het thema inclusie.
- Meer samenwerking binnen het thema. Het is een positieve ontwikkeling dat diverse beleidspartners en uitvoeringsorganisaties, zoals de alliantie 'Sporten en bewegen voor iedereen', lokale allianties, sportbonden, enzovoort, intensiever zijn gaan samenwerken op de thema's diversiteit en inclusie. Aandachtspunt is dat de totstandkoming van samenwerking met en tussen partijen tijd kost, zowel op landelijk als op lokaal niveau.
- Op landelijk, regionaal en lokaal niveau is deze verhoogde agendering en samenwerking vooral aangejaagd door de alliantie(partners) 'Sporten en bewegen voor iedereen'.
- Er heeft verbreding van doelgroepen en kennisverdieping plaatsgevonden. Behalve meer inzet op en ondersteuningsregelingen voor het toegankelijker maken van sport en bewegen voor mensen met een beperking is meer beleidsaandacht gekomen voor het tegengaan van sociaaleconomische en sociaal-culturele belemmeringen. Bovendien lijkt bij beleidsmakers en sportprofessionals sprake van toegenomen kennis over het thema sociale inclusie (méér dan alleen deelname) en meer inzicht in overlap en onderscheid tussen ervaren praktische, financiële en/of sociale belemmeringen van verschillende sociale groepen (intersecties).
- De coronapandemie lijkt een paradoxale rol te spelen. Enerzijds is de beleidsmatige urgentie van sport en bewegen voor iedereen, juist ook voor fysiek en maatschappelijk kwetsbaardere groepen, hierdoor versterkt. Anderzijds was de doorvertaling naar en uitrol van deze versterkte agendering door meer concrete inzet vanuit sportaanbieders en -ondersteuners (o.a. sportverenigingen, sport- en beweegprofessionals) maar beperkt mogelijk. Wel is door corona extra ingezet op vervangend (online) aanbod voor kwetsbare groepen, zoals ouderen en mensen met een beperking en/of chronische aandoening. Door grote bestaande beperkingen in de reguliere uitvoering van de (ondersteuning van de) organisatie van sport en bewegen ontstond tegelijkertijd meer ruimte voor

versterking en uitwisseling van inhoudelijke expertise en uitbreiding en (door)ontwikkeling van vernieuwende en/of aangepaste sport- en beweegactiviteiten en ondersteuning.

- Een belangrijk aandachtspunt is dat de doorvertaling en implementatie van toegenomen aandacht en samenwerking op diverse beleidsniveaus ook erkend en zichtbaar worden bij lokale sport- en beweegaanbieders (o.a. verenigingen), sport- en beweegprofessionals (buurtsportcoaches) en vooral ook de diverse doelgroepen waarop het beleid zich richt. Dit zal onder andere moeten blijken wanneer de plannen uit de lokale sportakkoorden worden uitgevoerd en de opbrengsten zichtbaar worden, en wanneer wat betreft uitvoering weer meer mogelijk is na de coronacrisis.

Concluderend kunnen we zeggen dat in de afgelopen twee jaar forse stappen zijn gemaakt in het agenderen van het belang van een inclusiever sport- en beweeglandschap voor iedereen, als een belangrijke doorsnijdende ambitie van het sportakkoord. Dit is mede gebeurd door een sterkere bundeling van en samenwerking tussen organisaties en personen met expertise in zowel sporten en bewegen als de wensen, mogelijkheden en ervaren beperkingen van specifieke groepen mensen. Naast meer bewustwording en agendering van en samenwerking op het thema sociale inclusie (o.a. bij bonden en gemeenten) hebben verbreding van doelgroepen en kennisverdieping plaatsgevonden. De agenderingsfase is goed op weg met het uitspreken en vormen van allianties. De praktische uitvoering is, mede vanwege corona en de lokale sportakkoorden die zijn gestart met de uitvoeringsfase, nog niet zo ver.

Duurzame sportinfrastructuur

De ambitie van het thema duurzame sportinfrastructuur is om Nederland te voorzien van een functionele, goede en duurzame sportinfrastructuur. De aanpak van het thema duurzame sportinfrastructuur kenmerkt zich door de verwevenheid met andere processen, zoals de aansluiting op en verwevenheid met de Routekaart Verduurzaming Sport, waarin betrokken partijen afspraken hebben gemaakt over het realiseren van de verduurzamingsopgave. De belangrijkste ontwikkelingen in deze pijler zijn:

- Begin 2021 is veel energie gestoken in het bij elkaar brengen van verschillende partijen, waardoor men elkaar weet te vinden op het thema verduurzaming sportvastgoed. Er zijn veel duurzaamheidstrajecten (1.420) bij sportverenigingen gestart.
- Aanwezigen ervaren een verbeterde samenwerking tussen diverse sportaanbieders op zowel landelijk als lokaal niveau. Er is sprake van een mentaliteitsverandering, waardoor betrokkenen in de sport steeds concreter met elkaar durven te spreken over de verduurzamingsopgave en de financiering daarvan.
- De integrale aanpak van het duurzaamheidsvraagstuk in de sportsector kijkt naar zowel energie en CO₂-reductie als het klimaatadaptief en circulair maken van sportvelden en de sportomgeving. Naast de stuurgroep verduurzaming sportvastgoed monitoren drie werkgroepen (CO₂-reductie, Circulair en Milieuvriendelijk beheer) de ontwikkelingen hiervan. De investeringen worden onder meer geprikkeld door BOSA- en SPUK-aanvragen, die bijdragen aan de verduurzaming van binnen- en buitensportaccommodaties.
- Er is politiek momentum voor de buitenruimte ontstaan. Het Nationaal Sportakkoord bevatte al voor de coronapandemie regionale en gemeentelijke plannen om de buitenruimte door te ontwikkelen. De bestaande lokale sportakkoorden voor de buitenruimte zijn daarmee in een parallel proces terechtgekomen met vernieuwde aandacht voor de buitenruimte als gevolg van de coronapandemie. Dit biedt beleidsruimte om de inrichting van de buitenruimte (indien nodig) te herzien.
- De nieuwe Kernindicator Beweegvriendelijke Omgeving laat zien dat er verbeteringen in de beweegvriendelijke omgeving (nodig) zijn. In 2021 bedraagt de gemiddelde score voor heel Nederland op de Kernindicator Beweegvriendelijke Omgeving 60 op een schaal van 0 tot en met 100. Het feit dat de infrastructuur op orde is en de belangstelling hiervoor is opgenomen in het sportakkoord, laat onverlet dat (in sommige wijken) nog te weinig wordt bewogen.

Concluderend kunnen we zeggen dat er optimisme heerst over het thema duurzaamheid in de sport. De doelen zijn ambitieus, maar men werkt beter en meer samen en weet elkaar te vinden wanneer dat nodig is. Tegelijkertijd is er soms groeipijn om aan de wet- en regelgeving te voldoen, die soms tot rigoureuze veranderingen leidt. Uit de subsidieaanvraagcijfers blijkt dat de sportsector ruim gebruik maakt van investeringsfondsen. Daarnaast dragen innovatieve SBIR-projecten bij aan de milieuvriendelijkheid en circulariteit van sportvelden. De coronapandemie heeft extra aandacht gegenereerd voor de openbare ruimte en de inrichting daarvan, een ontwikkeling die hand in hand gaat met de reeds bestaande gemeentelijke en regionale plannen. Dit 'politieke momentum' biedt daarmee ruimte voor beleidsinnovatie, maar levert ook nieuwe uitdagingen op voor de buitenruimte (zoals overbelasting van recreatie- en natuurgebieden). Gesteld kan worden dat de betrokkenen bij de werkgroepen druk bezig zijn om de doelen te bereiken via diverse maatregelen. De voortgang op deze doelen loopt niet overal gelijk. De afwijking van doelen is met name geconstateerd in de buitenruimte, waar de vernieuwde aandacht en voortgang meer het gevolg zijn van de coronapandemie dan van ingezette acties.

Vitale sport- en beweegaanbieders

De ambitie van het thema vitale sport- en beweegaanbieders is het toekomstbestendig maken van deze aanbieders. Het streven daarbij is het aantal toekomstbestendige verenigingen te vergroten en commerciële aanbieders uit te dagen meer maatschappelijk te ondernemen. De belangrijkste ontwikkelingen in deze pijler zijn:

- Lokaal zijn veel verbindingen tot stand gebracht. Organisaties van binnen en buiten de sport (zoals zorg en welzijn) zijn nu met elkaar in gesprek, waar dat voorheen slechts incidenteel gebeurde. Lokaal zijn er ruim zestig nieuwe sportplatforms (lokale sportraden 3.0) ontstaan, of zijn deze in ontwikkeling.
- Steeds meer gemeenten zien het belang van verenigingsondersteuning in. Het sportakkoord heeft dat meer op de agenda van gemeenten gezet. De algemene indruk is dat meer buurtsportcoaches ondersteuning geven aan clubs in het kader van het sportakkoord. Tegelijk zien we een afname van het aantal verenigingen dat gebruik heeft gemaakt van verenigingsondersteuning, vermoedelijk een gevolg van de coronacrisis.
- Er ontstaat meer afstemming tussen de verschillende partijen die zich met de ondersteuning van sport- en beweegaanbieders bezighouden, zowel landelijk als regionaal. Door de toegenomen samenwerking en uitwisseling is ook het besef ontstaan dat er meer ordening moet komen in het aanbod van services, waar inmiddels een start mee is gemaakt. Betere toegang tot verenigingsondersteuning, duidelijke vraagarticulatie en meer oog voor afstemming tussen vraag en aanbod zijn hierbij de uitdagingen voor de komende jaren.
- Er zijn grote verschillen tussen gemeenten en ook tussen sport- en beweegaanbieders. Het gewenste 'multiplier effect' treedt lang niet overal op. Bij gemeenten waar al het nodige aanwezig is qua verenigingsondersteuning treedt dat makkelijker op dan bij gemeenten waar dat nog niet het geval is.
- Betrokkenheid van ondernemende sportaanbieders is nog gering. Ondernemers zijn nog afwachtend en vragen zich af wat voor hen de toegevoegde waarde is. Bij de lokale regiegroepen zijn ondernemende sportaanbieders ook niet altijd in beeld als mogelijke samenwerkingspartners.
- Meer regie op dit deelakkoord is wenselijk. Hier en daar zijn al gremia ontstaan waar de samenwerking en uitwisseling vorm krijgen, maar een overkoepelend 'regieorgaan' bestaande uit verschillende betrokken partijen ontbreekt. Veel maatregelen in deze pijler worden echter ingezet vanuit de landelijke Sportlijn, waarvan de aansturing in handen ligt van NOC*NSF.

Te concluderen valt dat in deze pijler de kracht van het sportakkoord vooral voelbaar is in de samenwerking die op alle niveaus is ontstaan om clubs sterker te maken en de waarde van sport beter te benutten. Dat zal op de langere termijn effect op de vitaliteit van sport- en beweegaanbieders hebben.

De samenwerking is overigens nog niet overal structureel. Er ontbreekt met name een landelijk platform voor de uitwisseling en afstemming binnen deze pijler.

Positieve sportcultuur

Overal met plezier, veilig, eerlijk en zorgeloos kunnen sporten is de centrale ambitie binnen het thema positieve sportcultuur. De belangrijkste ontwikkelingen in deze pijler zijn:

- Bewustwording van het belang van positieve sportcultuur. Met name het versterken van het pedagogisch sportklimaat wordt door meer partijen als belangrijk gezien. Dit geldt voor (een deel van de) organisaties, zoals gemeenten en bonden, waarbij het vooral gaat om beleidsmatige aandacht. De toename in beleidsaandacht blijkt uit het grote aantal gemeenten dat geïnteresseerd is in clubkadercoaching. Sportbonden zijn bezig met het thema positieve sportcultuur via bijvoorbeeld pilots met spelregelaanpassingen of herinrichting van competities.
- Op kennis-, opleidings- en ondersteuningsniveau is veel in gang gezet, bijvoorbeeld te zien aan de opleiding van buurtsportcoaches tot clubkadercoach en de ontwikkeling van een AD-programma (mbo+) voor clubkadercoaching. De investering in professionals sluit aan bij de bredere ontwikkeling in de verenigingsondersteuning, met een focus op de (inhoudelijke) competenties van de ondersteuners naast het beschikbaar stellen van tools voor clubs.
- Pedagogisch-didactische kennis van trainers. Bij zowel gemeenten als sportbonden wordt toegenomen aandacht gezien voor het belang van de pedagogisch-didactische ondersteuning van trainers, bijvoorbeeld door de grote belangstelling voor clubkadercoaching, waarop veel wordt ingezet. De daadwerkelijke ondersteuning van clubs op dit onderwerp zal, mede door corona, nog breed op gang moeten komen.
- Basiseisen voor sociale veiligheid. Er wordt meer aandacht gezien voor dit aspect, door media-aandacht voor de misstanden in de turnsport en door politieke aandacht. Het Centrum Veilige Sport Nederland (CVSN) en het Instituut voor Sportrechtspraak (ISR) constateren een toename in het aantal meldingen van incidenten. Zij merken tegelijkertijd dat het ondersteunen van verenigingen om preventief aandacht te besteden aan sociale veiligheid moeilijk is.
- Andere, vaak grote thema's met betrekking tot integriteit, waarbij valt te denken aan doping, matchfixing, kansspelen, discriminatie of criminele inmenging, lijken steeds meer onder de aandacht te komen door mediaberichten, politieke aandacht en onderzoek. Het thema sportcultuur in brede zin lijkt hierdoor te divergeren. Aandacht voor deze thema's is minder zichtbaar in de uitvoering van het sportakkoord, waar juist focus (convergentie) wordt ervaren op het pedagogisch-didactische aspect.
- Een vraag is in welke mate het pedagogische aspect en het aspect van de 'basisvoorwaarden' baat hebben bij een meer gezamenlijke aanpak. Ze kunnen elkaar versterken, maar er blijft ook specifieke kennis en preventieve, signalerende en corrigerende aandacht nodig om de in het sportakkoord genoemde 'ondergrens' te bewaken. Een andere vraag is hoe breed 'positieve sportcultuur' in het sportakkoord wordt opgevat en of integriteitsonderwerpen ook niet sportakkoorddoorsnijdende thema's (moeten) zijn.

Concluderend is te zeggen dat de uitvoering van de pijler positieve sportcultuur, conform de voorgenomen plannen en maatregelen, een focus kent op het versterken van het pedagogisch sportklimaat en in het bijzonder op het versterken van de pedagogische competenties van trainers/coaches. Minder doelen en maatregelen zijn gericht op het thema sociale veiligheid (het tegengaan van fysiek, sociaal en seksueel grensoverschrijdend gedrag) en op andere (bestuurlijke) integriteitsthema's, zoals criminele inmenging en matchfixing. Deze aspecten vormen basisvoorwaarden voor een positieve sportcultuur, en vragen expliciete aandacht, zowel qua bewustwording en preventie als qua signaleren en sanctioneren. Het deelakkoord kent tot slot

sterke raakvlakken met inclusief sporten en bewegen, leren bewegen, de vitaliteit van sportverenigingen en topsport.

Van jongs af aan vaardig in bewegen

De ambitie van het thema van jongs af aan vaardig in bewegen is om meer kinderen aan de beweegrichtlijnen te laten voldoen en de neerwaartse spiraal van de motorische vaardigheid van kinderen de komende jaren in positieve richting om te buigen. De belangrijkste ontwikkelingen in deze pijler zijn:

- Het sportakkoord heeft bijgedragen aan meer bewustwording op alle niveaus, maar vooral op landelijk (bonden) en gemeentelijk niveau. De lokale akkoorden hebben een belangrijke rol vervuld bij het op de agenda zetten van dit thema en hebben een prikkel gegeven voor meer dialoog en samenwerking.
- Er is meer bewustwording van het belang van de kwaliteit van bewegen en brede motorische ontwikkeling, vooral bij bonden. Toch ziet men dat bij de implementatie van projecten vaak nog steeds de meeste aandacht uitgaat naar de kwantiteit: het voldoen aan de beweegrichtlijn.
- Er is meer uitwisseling en afstemming. Er is een platform opgericht dat tot doel heeft om de achterban van alle aangesloten landelijke partijen in de sectoren sport, onderwijs, kinderopvang, gemeenten, volksgezondheid, kennis en onderzoek te stimuleren en ondersteunen en een bijdrage te leveren binnen de lokale integrale aanpak om brede motorische ontwikkeling te stimuleren. Dit platform is vooral gericht op communicatie en landelijke uitwisseling en regie. Daarnaast is in 2020 de coalitie 'de Buitenspelers' opgericht, die als doel heeft om via buitenspelen te bevorderen dat kinderen meer bewegen.
- Ontwikkeling van een integrale aanpak: het sportakkoord heeft partijen bij elkaar gebracht, waardoor een integrale aanpak mogelijk wordt. Dit heeft ook de relatie met het onderwijs verbeterd, al is dat nog lang niet overal het geval.
- Het gebruik van instrumenten om de motorische vaardigheid te meten neemt toe. Het percentage gemeenten dat instrumenten inzet om de motorische vaardigheden van kinderen te meten steeg in de afgelopen jaren van 47 procent (2019) naar 58 procent (2021).

De balans opmakend kunnen we vaststellen dat het sportakkoord ervoor heeft gezorgd dat het thema vaardig in bewegen op de kaart is gezet. Er is meer afstemming en samenwerking ontstaan, onder andere op nationaal niveau met de oprichting van het Platform 'Van jongs af aan vaardig in bewegen'. Er is een goede aanzet gegeven, maar er moet ook nog veel gebeuren. Het stimuleren en ondersteunen van de lokale implementatie van een integrale aanpak is daarbij de belangrijkste opgave. Door corona heeft de uitvoering op veel plaatsen vertraging opgelopen. De goede voorbeelden die er zijn laten het belang zien van sterke lokale regie. Nader onderzoek naar *good practices* kan voor de verdere implementatie van een integrale aanpak nuttige inzichten verschaffen.

Topsport die inspireert

De ambitie van het thema topsport die inspireert is dat 'de Nederlandse topsporters en topsportevenementen mondiaal toonaangevend, toekomstbestendig en van maximale maatschappelijke waarde voor Nederland zijn'. In tegenstelling tot de vijf andere deelakkoorden is het deelakkoord 'Topsport die inspireert' pas in oktober 2019 ondertekend. Deelakkoord 6 is omvangrijk en bestaat uit verschillende doelstellingen, actielijnen en maatregelen. Het coördinatieteam stelde begin 2021 vast dat op veel onderwerpen voortgang wordt geboekt, maar dat een gezamenlijke focus en sturing ontbreken. Het coördinatieteam heeft daarom een voorstel gedaan voor het benoemen van zes 'sleutelprojecten', waarvan het coördinatieteam verwacht dat de toegevoegde waarde van de betrokkenheid van de driehoek (VWS, NOC*NSF en VSG) maximaal is.

De belangrijkste ontwikkelingen in de pijler topsport zijn uitsluitend gebaseerd op de oogstsessie, omdat voor dit deelakkoord nog geen monitorplan bestaat op basis waarvan indicatoren worden gevolgd.

- Het sleutelproject Maatschappelijke waarde van topsport heeft een bijzondere positie, omdat dit overkoepelend en doorsnijdend is voor alle andere sleutelprojecten. Hoewel het coördinatieteam aangeeft dat binnen dit thema van het deelakkoord het meeste werk is verricht, gaat dit om een cultuurverandering die veel tijd kost. Tot nu is vooral voorbereidend werk gedaan.
- Een tweede sleutelproject waarbinnen veranderingen hebben plaatsgevonden is het ontwerpen en uitvoeren van een gezamenlijke evenementenstrategie, die is gericht op het creëren van afstemming en samenhang en als doel heeft om de maatschappelijke waarde van topsportevenementen te verhogen, zodat topsport meer Nederlanders samenbrengt en inspireert.
- De drie partijen uit de driehoek zijn gezamenlijk opdrachtgever van het derde sleutelproject Topsportaccommodaties geworden. Waar voorheen slechts ad-hoc-afstemming tussen deze partijen was op dit thema, is uit het deelakkoord deze samenwerking voortgekomen.
- Een vierde en goed zichtbare verandering die is benoemd is de inzet van topsporters om verschillende doelgroepen aan het sporten en bewegen te krijgen of bewust te maken van maatschappelijke thema's (zoals coronamaatregelen).
- Een vijfde zichtbare verandering is volgens het coördinatieteam de toename in de diversiteit van en mogelijk ook de hoeveelheid (media-)aandacht voor zowel individuele topsportprestaties als de nationale topcompetities. Het coördinatieteam geeft aan dat dit een vrij autonome ontwikkeling is, die vooralsnog niet voortkomt uit het deelakkoord, maar waar vanuit het deelakkoord een opvatting over moet worden ontwikkeld.

Concluderend kan gezegd worden dat een belangrijke stap is gezet met het benoemen van de sleutelprojecten, waardoor op die thema's aandacht komt voor de afgesproken maatregelen en vanuit de driehoek sturing en afstemming plaatsvindt.

Slotbeschouwing

De balans opgemaakt

Sinds de ondertekening van het Nationaal Sportakkoord op 29 juni 2018 is veel in gang gezet. Op alle niveaus is sprake van meer en betere samenwerking en uitwisseling tussen betrokken partijen, zowel van binnen als buiten de sport. Lokaal zijn regiegroepen geformeerd die de uitvoering van de lokale sportakkoorden coördineren, en in veel gemeenten worden stappen gezet om een sportnetwerk op te bouwen. We zien op vrijwel alle thema's dat grote stappen zijn gezet wat betreft agendering, bewustwording en kennisoverdracht. Er zullen nog de nodige stappen moeten worden gezet om voor elkaar te krijgen dat alle maatregelen, instrumenten en vormen van ondersteuning de sportaanbieders en andere 'eindgebruikers' bereiken. De mate waarin dit al lukt verschilt sterk per pijler en per doel of maatregel. De coronapandemie heeft een paradoxale invloed gehad. De beperkingen als gevolg van de maatregelen hebben enerzijds geleid tot meer maatschappelijk besef van het belang van sport en bewegen. Anderzijds heeft corona de lokale implementatie van het sportakkoord vertraagd, bijvoorbeeld omdat fysieke activiteiten bij sportaanbieders grotendeels stillagen. Concluderend zou men kunnen stellen dat vanaf de start van de uitvoering veel werk is verzet om alles 'in positie' te zetten en dat we nu op een punt zijn aanbeland dat de gewenste beweging 'van onderop' in gang kan worden gezet.

De werking van het sportakkoord

De 'beweging' die het sportakkoord in gang wil zetten is gericht op een toekomstbestendiger inrichting van het sportsysteem, en wel zodanig dat iedereen zonder belemmeringen plezier kan beleven aan sport en bewegen. Wat het besturen met een sportakkoord *extra* kan opleveren, vergeleken met andere typen beleidsvoering, is dat door het ontstaan van een vruchtbare samenwerking tussen partijen in de lokale, sport- en nationale lijn tot opbrengsten wordt gekomen die zonder het sportakkoord niet tot stand hadden

kunnen komen. Om dit te bereiken en de beoogde beweging in gang te zetten moet het proces verbindend, presterend en veerkrachtig zijn en zodanig zijn vormgegeven dat borging mogelijk is.

- Het eerste wat opvalt is de *verbindende* werking van het sportakkoord. Het sportakkoord heeft op veel plekken, zowel lokaal als landelijk en regionaal, partijen van binnen en buiten de sport bij elkaar gebracht. Vaak ook partijen die niet eerder met elkaar samenwerkten en elkaar niet of nauwelijks kenden.
- Op het gebied van *presteren* zijn veel stappen zijn gezet, met name in het bouwen aan een ‘procesarchitectuur’ die er (op termijn) voor kan zorgen dat de gewenste uitkomsten worden gerealiseerd. Op het merendeel van de deelakkoorden zijn al wel opbrengsten zichtbaar op het gebied van agendering en kennisoverdracht en op enkele doelen zijn ook opbrengsten zichtbaar bij eindgebruikers. Het is niet altijd met zekerheid te zeggen of en in hoeverre deze opbrengsten nu een-op-een zijn toe te schrijven aan het sportakkoord.
- Er zijn tekenen dat de nieuwe structuren voor *veerkracht* zorgen, zoals opgezette lokale allianties voor een sportakkoord, die de aanpak in coronatijd hebben vergemakkelijkt. Ook zijn er duidelijke aanwijzingen dat de nieuwe structuren het gezamenlijk *leren* ondersteunen, zoals bij de kennisuitwisseling bij een thema als Vaardig in bewegen.
- Wat betreft *borging* van de gemaakte afspraken, zijn verschillen te zien in hoe de regie over de uitvoering van de pijlers vorm krijgt en hoe die zich gedurende de looptijd van het sportakkoord ontwikkelt.

Om uiteindelijk tot de gewenste veranderingen te komen is de borging op lokaal niveau doorslaggevend. Veel zal dus afhangen van hoe de lokale samenwerking zich ontwikkelt en in hoeverre de initiatieven vanuit de lokale akkoorden zullen bekliven. De verdubbeling van het beschikbare uitvoeringsbudget zal mogelijk een extra impuls geven. Maar het verschil zal pas echt worden gemaakt als er ook substantieel andere middelen, bijvoorbeeld vanuit andere domeinen, aan die van de sport gekoppeld kunnen worden. Pas dan zal het gewenste ‘multiplier effect’ optreden. Samenvattend kunnen we stellen dat op veel plekken zeker al beweging valt waar te nemen: de koplopers (zoals de allianties en platforms binnen de pijlers en de lokale regiegroepen) zijn van start, maar de grote massa moet nog volgen.

Zicht op de voortgang

We doen de aanbeveling het bij aanvang opgestelde monitorplan deels te herzien. Aan de ene kant om ‘mee in bewegen’ met de (beleids)ontwikkelingen, die er bijvoorbeeld toe hebben geleid dat er nieuwe doelen en maatregelen zijn toegevoegd, terwijl andere zijn gestopt of minder prioriteit hebben gekregen. Maar aan de andere kant ook om met elkaar te bepalen welke indicatoren nu het beste zicht geven op de voortgang en de werking van het sportakkoord, zodat de monitoring optimaal onderdeel kan worden van ‘lerend beleid’.

Vooruitblik

In de volgende voortgangsrapportage, die is voorzien voor november 2021, zal de focus liggen op de uitvoering van de lokale sportakkoorden. Hiertoe wordt onder andere geput uit lokale casestudies, die meer inzicht verschaffen in de werking van het sportakkoord op lokaal niveau.

Of het sportakkoord tot blijvende en substantiële veranderingen zal leiden valt nu nog niet te zeggen. We zijn in een fase beland waarin ook al voorzichtig wordt vooruitgekeken naar de periode ná de looptijd van het sportakkoord. De signalen die tijdens de oogstsessies werden afgegeven waren duidelijk: het heeft allemaal tijd nodig; de ambitie van het sportakkoord kan pas worden gerealiseerd als wat nu in gang is gezet wordt voortgezet. Maar of, in welke mate en op welke wijze dat zal gebeuren hangt mede af van een aantal belangrijke ontwikkelingen die ons de komende tijd te wachten staan.

Lees meer in de volledige rapportage: [‘Monitor Sportakkoord ‘Sport verenigt Nederland’ - De zes pijlers gepeild. Voortgangsrapportage juni 2021’](#)

Mulier Instituut | Sportonderzoek voor beleid en samenleving
Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht | Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | info@mulierinstituut.nl | www.mulierinstituut.nl